

УДК:35

Толкованов В.В.,

к.ю.н.,

доктор публічного права,
Голова Національного агентства України
з питань державної служби

СТАНДАРТИ ТА ПРИНЦИПИ ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ ЯК ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА ЦІННІСТЬ

Анотація. У статті висвітлюються актуальні питання розробки та впровадження стандартів та принципів доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях. На засадах аналізу формування та подальшого розвитку згаданих стандартів та принципів доброго врядування доводиться їх універсальність та загальноєвропейська цінність.

Аннотация. В статье освещаются актуальные вопросы разработки и внедрения стандартов и принципов хорошего управления на местном и региональном уровне. На основах анализа формирования и дальнейшего внедрения упомянутых стандартов и принципов хорошего управления доказывається их универсальность и общеевропейская ценность.

Annotation. This article highlights main issues related to the elaboration and implementation of the standards and the principles of good governance on local and regional levels. On the basis of the analysis of the formation and further development of the mentioned standards and principles of good governance, their universal and all-European values are confirmed.

Постановка проблеми. Президент та Уряд України неодноразово підтверджували курс на розвиток місцевого самоврядування, поступове розширення прав територіальних громад, передачу більших повноважень від центру регіонам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки вивченню питань розробки і впровадження стандартів та принципів доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях приділяється серйозна увага як з боку представників наукової громадськості, так і практиків. Так, серед українських дослідників, які вивчали різні аспекти згаданого питання, слід виділити Баймуратова М., Батанова О., Гука А., Кампо В., Канавець М., Кравченка В., Куйбиду В., Матвієнка А., Молодцова О., Нудельмана В., Пітцика М., Прошка В., Пухтинського М., Романову Н., Рубцова В., Руденко О., Тихонова В., Ткачука А., Удовиченка В. та ін. Разом з тим, враховуючи розпочатий курс на децентралізацію державної влади та пріоритетність курсу інтеграції України до європейського співтовариства, питання стандартів доброго врядування на місцевому та регіональному рівнях потребують подальших наукових досліджень та розробок.

Мета статті. Метою статті є комплексний аналіз актуальних питань розробки та впровадження стандартів та принципів доброго

врядування на місцевому і регіональному рівнях як загальноєвропейської цінності.

Виклад основного матеріалу. Президент України та Уряд України неодноразово підтверджували курс на розвиток місцевого самоврядування, поступове розширення прав територіальних громад, передачу більших повноважень від центру регіонам (1). Разом з тим, подальша реалізація політики децентралізації в Україні має розглядатися саме в контексті європейського вибору України. Одним з основних завдань реформи системи місцевого самоврядування має стати досягнення європейських стандартів у галузі місцевого та регіонального розвитку, а також практичне впровадження основних європейських інструментів у галузі місцевого та регіонального розвитку в українську практику. У зв'язку з цим особливого значення набувають дослідження питань розробки та впровадження стандартів та принципів доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях в європейських країнах, вивчення кращих вітчизняних та зарубіжних практик у цій галузі.

Багато вчених та дослідників зазначають, що сучасні системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіальний устрій європейських країн сформувалися як результат розвитку національних держав за умов демократизації, урбанізації, переходу до правової системи стримувань і противаг та у відповідь на потреби сучасного суспільства, посилення руху за громадський контроль та спроб створити державу „загального добробуту” (4).

Тенденції конституціоналізму та громадського контролю при цьому узгоджувалися у Європі з принципами ліберальної ідеології, яка робила наголос на мінімальне втручання уряду у самоврядування та чітку відмежованість діяльності місцевих органів влади від інших сфер управління. Розвиток та реформування системи місцевого самоврядування у багатьох країнах були обумовлені процесами європейської інтеграції (7).

Першою пан-європейською організацією є Рада Європи, яка за свою більше ніж півсторічну історію розробила такі інноваційні інструменти, як Європейська Хартія місцевого самоврядування та додатковий протокол до неї, Європейська Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні тощо. Рада Європи була заснована 5 травня 1949 року як політичний союз між десятьма європейськими державами - Великою Британією, Францією, Бельгією, Нідерландами, Люксембургом, Швецією, Норвегією, Данією, Італією та Ірландією. Штаб-квартира Ради Європи знаходиться у Страсбурзі (Франція).

Метою Ради Європи згідно Статуту є досягнення більшої інтеграції між її членами задля збереження та втілення у життя спільних ідеалів і принципів, а також сприяння економічному та соціальному прогресу (8).

На сьогодні Рада Європи об'єднує 47 держави-члени, зокрема її членом з 1995 року є й Україна. Серед головних напрямів діяльності Ради Європи визначають наступні: захист прав та головних свобод людини,

зміцнення плюралістичної демократії, забезпечення верховенства права, пошук шляхів вирішення соціальних проблем та забезпечення соціальної стабільності, збереження культурного різноманіття у Європі (4).

Головним інструментом досягнення мети Ради Європи є, згідно Статуту, укладання угод та здійснення спільних заходів в економічній, соціальній, культурній, науковій, правовій та адміністративній галузях, а також в галузі захисту прав і основних свобод людини (2).

З моменту створення Ради Європи було розроблено та відкрито для підписання понад 200 договорів (хартій, конвенцій, угод). Деякі з них поширюють свою дію за межі Європи, оскільки вони відкриті для приєднання держав з інших континентів. Такий підхід дозволяє не тільки формувати загальноєвропейський правовий простір, але й розвивати стандарти доброго врядування, зокрема й на місцевому і регіональному рівнях.

Першим фундаментальним загальноєвропейським документом з питань місцевого розвитку є Європейська Хартія місцевого самоврядування, яка зобов'язує гарантувати політичну, адміністративну та фінансову самостійність місцевих органів влади.

30 положень хартії, що містяться в 10 статтях (з другої по одинадцятую) формулюють європейські стандарти існування та розвитку органів влади на місцевому та субнаціональному рівнях. Згідно Хартії ці органи повинні мати „право і спроможність, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою частиною державних справ, під їх власну відповідальність та в інтересах місцевого населення”.

Необхідно наголосити, що Європейська Хартія місцевого самоврядування є результатом серії ініціатив та багатьох років дискусій, що мали місце у Раді Європи. Захист та зміцнення місцевої автономії в Європі за допомогою документа, що відображає принципи, яких мають дотримуватись всі демократичні держави Європи, є давнім бажанням прихильників місцевого самоврядування.

Діяльність щодо розробки ЄХМС була розпочата у 1957 році Постійною Конференцією місцевих і регіональних влад Європи¹. Саме КМРВС у своїй Резолюції 64 (1968) виклала Декларацію принципів місцевої автономії та закликала Комітет Міністрів Ради Європи затвердити її. Ця ініціатива була підтримана Консультативною Асамблеєю, яка в своїй Рекомендації 615 (1970) представила на розгляд Комітету Міністрів текст, подібний до того, що був запропонований КМРВС та розроблений спільними зусиллями обох органів. Однак, запропонована Декларація була надто загальною та носила розпливчатий характер для прийняття будь-яких конкретних заходів на її основі (5).

¹ З 14 січня 1994 року Постійна Конференція була перетворена на Конгрес місцевих і регіональних влад Європи (КМРВС), як визнання її політичної значимості

Нова ініціатива КМРВС, що мала місце у 1981 році, базувалася, відповідно, на більш гнучкому підході, що мав результатом подання до Комітету Міністрів в резолюції КМРВС 126 (1981) проекту Європейської Хартії місцевого самоврядування та запит щодо її затвердження в статусі Європейської Конвенції. Комітет Міністрів вирішив передати пропозиції КМРВС до Керівного Комітету з регіональних та муніципальних справ (CDRM) для того, щоб вони були обговорені на 5-й Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве самоврядування (Лугано, 5-7 жовтня 1982). В своїх висновках Міністри, присутні в Лугано: "... зазначили, що даний проект Хартії представляє важливий крок у напрямку визначення принципів місцевої автономії, одночасно відзначивши позицію деяких міністрів щодо необхідності надання Хартії форми обов'язкової конвенції та щодо деяких аспектів змісту Хартії; запросили Комітет Міністрів Ради Європи доручити Керівному Комітету з місцевих та регіональних справ (CDRM) разом з Конференцією місцевих і регіональних влад Європи внести необхідні зміни до проекту Європейської Хартії місцевого самоврядування відповідно до зроблених під час конференції зауважень стосовно форми та змісту, таким чином, щоб він міг бути представлений їм для ухвалення на їх наступній конференції..."

Таким чином, Комітет Міністрів дав відповідне доручення CDRM, який після цього здійснив ретельний перегляд проекту Хартії. На виконання висновків Конференції у Лугано, участь у роботі по перегляду Хартії взяли представники КМРВС. Після перегляду CDRM текст проекту Хартії було представлено на 6-й Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве самоврядування, які зустрічалися у Римі з 6 по 8 листопада 1984 року. Після розгляду тексту, міністри висловили одностайну згоду з принципами, що містилися в ньому. Щодо юридичної форми, яку мала прийняти Хартія, більшість міністрів висловилися на користь конвенції. В світлі висновків Консультативної Асамблеї та Римської Конференції Міністрів, Комітет Міністрів затвердив Європейську Хартію місцевого самоврядування в формі конвенції в червні 1985 року. Відзначаючи той факт, що ініціатива розробки Хартії виходила від Постійної Конференції місцевих і регіональних влад Європи, було вирішено, що конвенція буде відкрита для підписання з 15 жовтня 1985 року з нагоди 20-ї пленарної Сесії КМРВС.

Метою Європейської Хартії місцевого самоврядування є компенсування браку спільних європейських стандартів оцінки та захисту прав органів місцевого самоврядування, які є найближчими до населення, та надання їм можливості для ефективної участі в процесі прийняття рішень щодо їх безпосереднього оточення.

Хартія зобов'язує сторони застосовувати основні правила, які гарантують політичну, адміністративну та фінансову незалежність органів місцевого самоврядування. Таким чином, це є демонстрацією на

європейському рівні політичної волі надати практичної значущості на всіх рівнях територіального управління принципам захисту демократії, виробленим під час створення Ради Європи, яка вважає своїм завданням забезпечення дотримання засад європейської демократії та захист прав людини в найширшому розумінні цього поняття. Це є відображенням переконання, що ступінь самоврядування, яку мають органи місцевого самоврядування, може вважатись основою справжньої демократії.

Потенційно, принципи місцевого самоврядування, викладені в Хартії, застосовуються до всіх рівнів чи категорій органів місцевого самоврядування у кожній країні-члені, а також, з відповідними змінами, до територіальних влад на регіональному рівні. Однак, з метою врахування особливих випадків, сторонам надана можливість виключати певні категорії влад з під дії Хартії.

Хартія не передбачає створення інституційної системи контролю за її застосуванням, окрім вимоги до сторін надавати усю необхідну інформацію відносно законодавчих змін або інших заходів, здійснених з метою дотримання положень Хартії.

Серед інших європейських інструментів, що визначають основні принципи та стандарти доброго врядування на місцевому рівні, слід виділити наступні:

1. **Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владами**, яка була підписана у 1980 році, визнає за місцевими і регіональними властями право співпрацювати поза національними кордонами в межах їх внутрішньодержавних повноважень з питань створення спільних громадських служб, будівництва спільних об'єктів або охорони довкілля. Вона включає моделі угод стосовно регіонального транскордонного планування, економічного розвитку, охорони навколишнього середовища тощо. Конвенція набула чинності для України 22 грудня 1993 року.
2. **Рамкова конвенція про захист національних меншин** була відкрита для підписання у 1995 році. Вона стосується питань освіти, засобів масової інформації та використання національних мов, а також містить загальні положення, зокрема з питань недискримінації та рівності між меншинами і загальною частиною населення, свободи встановлення контактів з тими, хто мешкає у інших країнах. 9 грудня 1997 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України "Про ратифікацію Рамкової конвенції про захист національних меншин".
3. **Європейська Хартія регіональних мов та мов меншин** спрямована на збереження та захист регіональних мов та мов меншин. Сфера її застосування поширюється на законодавство, школи, громадське, культурне, економічне і соціальне життя та засоби масової інформації. Після ратифікації Верховною Радою

України відповідного закону, Конвенція набула чинності на території України з 1 січня 2006 року)

4. **Європейська конвенція про участь іноземців в громадському житті на місцевому рівні** встановлює принципи, які гарантують іноземним громадянам, які постійно проживають на території відповідної держави, більш широкі громадянські та політичні права, включно з правом брати участь у місцевих виборах. Цей правовий документ поки що не ратифікований Парламентом України.
5. **Європейська Хартія міст**, яка була прийнята Радою Європи у 1992 році у вигляді рекомендації, визначає права громадян, які проживають в європейських містах. Вона є практичним посібником з питань міського управління, регулюючи такі питання, як умови проживання, архітектура в містах, міський транспорт, енергетика, спорт та дозвілля, забруднення міст та безпека на вулицях. У 2004 році Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи затвердив зміни до Європейської Хартії міст.
6. **Європейська хартія щодо участі молоді у суспільному житті на місцевому і регіональному рівні**, яка була прийнята Радою Європи у 1992 році у вигляді рекомендації, закріплює принципи, що сприяють залученню молоді до процесу прийняття рішень, безпосередньо впливають на її життя і заохочують молодь займати активну позицію в тих змінах, які відбуваються в містах чи регіонах. У 2002 році Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи затвердив зміни до Європейська хартія участі молоді у суспільному житті на місцевому і регіональному рівні.
7. **Європейська конвенція про природні ландшафти**, яка містить вимоги до представників державної влади вживати на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях політичних кроків та заходів для захисту існуючого ландшафту країн Європи.
8. **Додатковий протокол до Європейської Хартії місцевого самоврядування.**

Слід також зазначити, що Рада Європи продовжує роботу по розширенню та удосконаленню загальноєвропейського правового поля, впровадженню ефективних систем управління на місцевому і регіональному рівні продовжується. Її мета – побудова спільної Європи на принципах доброго врядування.

“Добре місцеве і регіональне врядування ” є суспільною цінністю, яку усі країни-члени Ради Європи бажають досягти задля забезпечення добробуту своїх громадян. В широкому розумінні цей термін означає демократичне, відповідальне, ефективне, прозоре та підзвітне управління на місцевому і регіональному рівнях. Забезпечення доброго місцевого і регіонального управління у країнах-членах РЄ стосується цілого ряду завдань, зокрема, стосовно внутрішніх взаємовідносин між місцевою і

регіональною владою, їх відносин з іншими органами влади та громадянами.

Сьогодні перед усіма країнами-членами РЄ стоять важливі завдання у досягненні спільних цілей в питаннях забезпечення доброго місцевого і регіонального врядування, зокрема, спроможності місцевих і регіональних органів влади забезпечувати високу якість послуг та адекватно реагувати на законні очікування громадян, відповідності між повноваженнями і ресурсами місцевої і регіональної влади, підвищення інтересу та залучення громадян до вирішення суспільних питань на місцевому і регіональному рівні, розвитку співпраці між місцевими і регіональними органами влади, в тому числі прикордонного та транскордонного співробітництва.

Розуміючи необхідність забезпечення доброго врядування не лише правовими, але й інституційними інструментами, європейські інституції (насамперед, Рада Європи та Європейський Союз) активно сприяють міжнародному співробітництву у цій сфері, тим самим дозволяючи країнам-членам вчитися і збагачуватися на досвіді інших, розробляти спільні підходи до розуміння та вирішення існуючих питань впровадження стандартів дорогого врядування. Є природнім той факт, що кожна країна має зацікавленість не тільки у внутрішньому розвитку цього суспільного блага, але й в досягненні доброго місцевого і регіонального управління на усьому Європейському континенті.

Ефективною формою обговорення актуальних питань розробки та впровадження стандартів доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях стало проведення на регулярній основі Європейської конференції міністрів, відповідальних за питання місцевого і регіонального розвитку (10).

Так, на запрошення Уряду Угорщини 14-та Конференція європейських міністрів, відповідальних за питання місцевого і регіонального розвитку, відбулася у м. Будапешті (Угорщина) 24-25 лютого 2005 року. Основну увагу під час конференції було присвячено обговоренню завдань та пріоритетів національних урядів держав-членів Ради Європи з питань розвитку місцевої і регіональної демократії, а також визначення основних напрямків міжнародної співпраці у цій сфері.

Одним з головних результатів цієї європейської конференції стало ухвалення Європейського Плану дій щодо забезпечення доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях.

На виконання рішень Будапештської конференції Радою Європи було утворено першу загальноєвропейську інформаційну базу щодо впровадження доброго місцевого і регіонального врядування. Ця база, зокрема, включає тематичні видання “Структура та діяльність органів місцевої і регіональної влади у країнах-членах Ради Європи”, “Органи місцевої і регіональної влади в Європі”, «Транскордонне співробітництво в Європі», інформаційні документи, які розміщені в на сервері LOGEG. Завданням Ради Європи є накопичення та розвиток цієї інформаційної

бази, а також те, щоб вона збагачувалася та застосовувалася; щоб її існування допомагало вирішувати спільні поточні питання, що постають перед країнами-членами.

15-та Європейська конференція міністрів, яка пройшла 15-16 жовтня 2007 року у м. Валенсія (Іспанія), була присвячена розгляду питань активізації участі громадян у суспільно-політичному житті на місцевому і регіональному рівнях. На конференції було розпочато нову Європейську кампанію «Тиждень місцевої демократії», спрямовану на більш повне інформування громадян європейських країн щодо діяльності Ради Європи у галузі розвитку місцевого самоврядування. На 15-й Європейській конференції міністрів також вперше було розглянуто Європейську Стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні, яка згодом була затверджена Комітетом Міністрів Ради Європи.

16-та Європейська конференція міністрів, яка відбулась 15-16 листопада 2009 року у м. Утрехт (Королівство Нідерланди), не тільки затвердила переглянутий Європейський план заходів щодо забезпечення доброго місцевого і регіонального врядування, але й погодила нові правові інструменти Ради Європи – додатковий протокол до Європейської Хартії місцевого самоврядування та третій додатковий протокол до Європейської Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами.

На 17-й Європейській конференції міністрів, яка відбулась в рамках головування України в Комітеті міністрів Ради Європи у листопаді 2011 року у м. Києві, було, зокрема, розглянуто та обговорено актуальні питання впливу світової фінансової кризи на діяльність органів місцевого самоврядування.

Отже, як вже було зазначено, курс на європейську інтеграцію визначено пріоритетним напрямом державної політики України. Під час вступу до Ради Європи 9 листопада 1995 року Україна, з метою дотримання статті 3 Статуту Ради Європи, взяла на себе низку зобов'язань, внесених до Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995), зокрема щодо розвитку місцевої та регіональної демократії (11).

Необхідно зазначити, що важливим чинником розвитку національного законодавства та реалізації політики європейської інтеграції України є участь нашої держави у міжнародних конвенціях Ради Європи, які встановлюють спільні для усіх країн європейського континенту стандарти доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях. На нашу думку, цими стандартами слід керуватись при підготовці та реалізації широкомасштабної реформи місцевого самоврядування в Україні.

Висновки. Україна є органічною та невід'ємною частиною Європи. Тому питання впровадження економічних, соціальних та політичних перетворень в Україні потрібно розглядати в контексті європейської інтеграції.

Разом з тим, важливим елементом, який характеризує сьогодні функціонування місцевого і регіонального самоврядування у демократичній Європі є формування загальноєвропейського правового поля з питань місцевого і регіонального розвитку. “Добре місцеве і регіональне врядування” є суспільною цінністю, яку усі країни-члени Ради Європи бажають досягти задля забезпечення добробуту своїх громадян. В широкому розумінні цей термін означає демократичне, відповідальне, ефективне, прозоре та підзвітне управління на місцевому і регіональному рівнях.

Під час вступу до Ради Європи 9 листопада 1995 року Україна, з метою дотримання статті 3 Статуту Ради Європи, взяла на себе низку зобов'язань, внесених до Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995), зокрема щодо розвитку місцевої і регіональної демократії та впровадження Європейської Хартії місцевого самоврядування.

Стаття 3 Європейської хартії місцевого самоврядування, визначає, що місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих влад, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою частиною державних справ, під їх власну відповідальність та в інтересах місцевого населення.

Ефективна реалізація цього курсу вимагає від органів влади усіх рівнів:

- здійснення суттєвих інституційних змін;
- реформування принципів та методів роботи, в тому числі в галузі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- забезпечення фінансово-економічних можливостей стимулювання розвитку місцевого самоврядування.

Зазначені дії мають сприяти розбудові в Україні демократичної та ефективної системи місцевого самоврядування, впровадженню принципів доброго врядування, зокрема на місцевому і регіональному рівнях.

Використані джерела інформації:

1. Офіційний сайт Президента України www.president.gov.ua
2. Куйбіда В.С., Негода В.А., Толкованов В.В. «Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи». Київ, 2009, 176 с.
3. Куйбіда В.С., Іщенко О.М., Ткачук А.Ф., Толкованов В.В. та інші «Нова державна регіональна політика». Київ, «Крамар», 2009, 232 с.
4. Пухтинський М.О. Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід. Збірник матеріалів та документів. – К.: Атіка - Н, 2006. – 744 с.
5. Правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку та проблеми їх імплементації в Україні / Під ред. В.В.Толкованова, - Київ: Центр досліджень питань місцевого і регіонального розвитку та сприяння адміністративній реформі, 2007. – 349 с.
6. Толкованов В.В., Гук А.К., Олуйко В.М., Прошко В.Я. Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні. Київ, Крамар, 2011, 199 с.

7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Під редакцією Ю.В. Ковбасюка. Київ, НАДУ при Президентові України, Київ, 2011. Том 7 «Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції» під редакцією Грицяка І.А., Сурміна Ю.П., 2011, 764 с.
8. Баймуратов М. Правова природа міжнародних стандартів місцевого самоврядування: від міжнародної угоди до імплементації у національне законодавство / М.Баймуратов // Вибори та демократія. - 2006. - №: 4. - С. 17-24.
9. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах. Під редакцією В.С. Куйбіди, А.Ф. Ткачука, В.В. Толкованова. – Київ, 2010, 317 с.
10. Толкованов В.В. Розвиток місцевого самоврядування в контексті здійснення політики європейської інтеграції: актуальні проблеми та перспективи їх розв'язання (приклад міста Києва). “Збірник восьмих всеукраїнських муніципальних слухань”, 2003, с. 309-313.
11. Толкованов В.В., Гук А.К. Коментар Рекомендації 102 (2001) та Резолюції 123 (2001) Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи щодо стану місцевої і регіональної демократії в Україні. “Збірник науково-аналітичних матеріалів присвячених десятиї річниці Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України”, 2002, с. 356-358

Рецензент: Руденко О.М., д.держ.упр., доцент.

УДК:35

Борисевич С.О.,
д.іст.н., доцент,
професор кафедри державного
управління і менеджменту НАДУ

ПУБЛІЧНЕ ПРАВО, ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті розкривається сутність поняття «публічне право», «публічна політика», «публічна сфера»; історія поділу права на приватне та публічне та їх співвідношення; розмежування і відмінності між публічною владою і приватним світом, між якими граничною межею є рівень економічної свободи; розмежування між державною і публічною владою. А також в статті окреслена ідея щодо можливостей застосування методів і способів менеджменту в публічній і приватній сфері.

Аннотация. В статье раскрывается сущность понятия «публичное право», «публичная политика», «публичная сфера»; история деления права на частное и публичное и их соотношение; разграничения различия между публичной властью и частным миром, между которым и предельной границей является уровень экономической свободы; разграничение между государственной и публичной властью. А также в статье очерчена идея относительно возможностей применения методов и способов менеджмента в публичной и частной сфере.

Annotation. The article reveals the essence of the concept of "public law", "public policy", "public sphere", History of separation of the right to private and public, and their relationship, separation and distinction between the public authorities and the private world,